

הודעה לתקשורת

אתר: www.cbs.gov.il דוא"ל: info@cbs.gov.il פקס: 02-6521340

ירושלים, כ"ז בחשוון, תשע"ח
16 בנובמבר, 2017
341/2017

מדד הפריפריאליות של יישובים ושל רשויות מקומיות, 2015 Peripherality Index of Localities and Local Authorities, 2015

אזור פריפריאלי מוגדר כאזור מרוחק מאפשרויות (כגון שווקים, מקומות תעסוקה ושירותי בריאות), פעילויות (כגון עבודה, לימודים, קניות ופנאי) או מנכסים הקיימים בכל האזורים, כולל האזור עצמו. מדד הפריפריאליות נבנה בהתאם להגדרה זאת, במטרה לאפיין את היישובים ואת הרשויות המקומיות לפי מיקומם הגאוגרפי בטווח בין הפריפריאלי ביותר לבין המרכזי ביותר. ערך המדד מחושב כסכום משוקלל של שני מרכיבים: **נגישות פוטנציאלית** - במשקל של 2/3, ו**קרבה לגבול מחוז תל אביב** – במשקל של 1/3. מרכיב הנגישות הפוטנציאלית מבטא את קרבת היישוב לכל אחד מכלל היישובים משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם, כאשר גודל האוכלוסייה מעיד על עוצמת האפשרויות, הפעילויות והנכסים ביישוב. מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב מבטא את המבנה המונוצנטרי של מדינת ישראל, כאשר מחוז תל אביב מהווה מרכז כלכלי ועסקי של המדינה. הערך הנמוך של המדד מציין את היישוב הפריפריאלי ביותר, והערך הגבוה - את היישוב המרכזי ביותר.

- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מציגה לראשונה מדד פריפריאליות של יישובים בישראל לשנת 2015. הניתוח נערך עבור 1,210 יישובים, מתוכם 201 עיריות ומועצות מקומיות ו-1,009 יישובים בתוך 54 מועצות אזוריות, לפי המפה המוניציפלית המעודכנת לשנת 2015.
- ערך מדד הפריפריאליות של היישובים בשנת 2015 נע בין **2.544** - עבור אילות (יישוב במועצה אזורית חבל אילות; היישוב הפריפריאלי ביותר) לבין **4.708** עבור גבעתיים (היישוב המרכזי ביותר).
- כמו כן הוצג **מדד הפריפריאליות של רשויות מקומיות לשנת 2015**: עיריות, מועצות מקומיות, ומועצות אזוריות. ערך המדד של מועצה אזורית מתקבל כממוצע של ערכי מדד היישובים בתוך המועצה, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם. מדד זה מעדכן את מדד הפריפריאליות של רשויות מקומיות שהתפרסם בשנת 2008 על בסיס נתוני 2004.
- מדדים אלה יתפרסמו אחת ל-5 שנים.

[ללוחות](#)

על פי מדד הפריפריאליות של רשויות מקומיות, 2015

- **10 הרשויות המקומיות הפריפריאליות ביותר הן:**
אילת, חבל אילות, הערבה התיכונה, עין קנייא, מצפה רמון, מגדל שמש, ע'ג'ר, בוקעאתא, מסעדה, מטולה
- **10 הרשויות המקומיות המרכזיות ביותר הן:**
גבעתיים, תל אביב-יפו, רמת גן, בני ברק, גבעת שמואל, ירושלים, קריית אונו, חולון, פתח תקווה, אזור.

הרשויות המקומיות חולקו ל-10 קבוצות (אשכולות) הומוגניות שאינן שוות גודל, לפי ערכי מדד הפריפריאליות שלהן. החלוקה בוצעה בשיטת ניתוח אשכולות, כך ששונות ערכי המדד בתוך הקבוצות תהיה מינימלית ככל האפשר, ושונות ערכי המדד בין הקבוצות תהיה מקסימלית. באשכול 1 נמצאות הרשויות הפריפריאליות ביותר, ובאשכול 10 - הרשויות המרכזיות ביותר.

התפלגות של רשויות מקומיות לפי אשכול הפריפריאליות, 2015

סה"כ אוכלוסייה	מספר רשויות מקומיות	אשכול פריפריאליות
53,293	2	1
113,509	16	2
689,226	57	3
751,046	45	4
1,777,535	60	5
779,385	27	6
930,778	21	7
723,164	14	8
1,724,475	8	9
851,093	5	10
8,393,504	255	סה"כ

היישובים בתוך המועצות האזוריות סווגו ל-10 אשכולות לפי ערכי מדד הפריפריאליות שלהם ולפי גבולות האשכולות של הרשויות המקומיות.

התפלגות של יישובים לפי אשכול הפריפריאליות, 2015

סה"כ אוכלוסייה	מספר יישובים	אשכול פריפריאליות
54,411	16	1
113,634	95	2
659,460	341	3
818,394	217	4
1,730,698	278	5
823,006	137	6
885,635	76	7
731,560	35	8
1,725,613	10	9
851,093	5	10
8,393,504	1,210	סה"כ

שיטת החישוב

מרכיב הנגישות הפוטנציאלית (Potential Accessibility) עבור יישוב נדון מחושב כסכום הפוטנציאלים של האוכלוסייה¹ של 1,210 היישובים שעבורם חושב המדד. הפוטנציאל של יישוב (ביחס ליישוב הנדון) שווה לגודל אוכלוסיית היישוב מחולק בפונקציית המרחק בין מרכז הכובד של היישוב לבין מרכז הכובד של היישוב הנדון². המרחק בקילומטרים מכל יישוב לכל יישוב מוגדר לפי הדרך הקצרה ביותר במערכת צירי התנועה בכבישים המעודכנת לשנת 2015, תחת האילוץ של חסימת כבישים הסגורים מטעמי בנייה או ביטחון. חישוב המרכיב כולל שני פרמטרים: מרחק עצמי המשמש כפרמטר האיזון של גודלי האוכלוסייה העצמית, וחזקה בפונקציית המרחק

¹ פוטנציאל של אוכלוסייה מוגדר כהשפעה של אוכלוסייה P במרחק d .

² נוסחת הנגישות הפוטנציאלית: $A_i = \sum_{j=1}^{1,210} \frac{P_j}{d_{ij}^{1.19}}$, כאשר A_i - נגישות פוטנציאלית של יישוב i ;

P_j - אוכלוסייה של יישוב j ; d_{ij} - מרחק בקילומטרים מיישוב i ליישוב j ;

d_{ii} - מרחק עצמי של יישוב i המוגדר כ-3 ק"מ לכל יישוב.

המהווה פרמטר הרגישות למרחק. פרמטרים אלה נשארו ללא שינוי כפי שנערכו בתהליך בניית מדד הפריפריאליות 2004.

מרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב. כל יישוב הנמצא בתוך מחוז תל אביב³ (המוגדר גם כגלעין והטבעת הפנימית של מטרופולין תל אביב) מקבל ערך אפס במרכיב זה. לכל יישוב הנמצא מחוץ למחוז תל אביב מחשבים את המרחק הקצר ביותר בקילומטרים ממרכז הכובד של היישוב עד לגבול המחוז, במערכת צירי התנועה בכבישים. ערך זה מוכפל במינוס אחד כדי לקבל את כיוון הקשר הרצוי.

ערך מדד הפריפריאליות של יישוב מתקבל כשקלול ציוני התקן (standardized values) של שני המרכיבים, עם משקל 2/3 למרכיב הנגישות הפוטנציאלית ו-1/3 למרכיב הקרבה לגבול מחוז תל אביב. הערך הנמוך של המדד מציין את היישוב הפריפריאלי ביותר והערך הגבוה של המדד מציין את היישוב המרכזי ביותר.

ערך מדד הפריפריאליות של רשות מקומית הוא ערך מדד של עירייה, מועצה מקומית או מועצה אזורית כפי שהתקבל מהעיבוד של היישובים. ערך מדד הפריפריאליות של מועצה אזורית מתקבל כממוצע של ערכי מדד היישובים בתוך המועצה, משוקלל בגודל האוכלוסייה שלהם.

הערה: חלו שינויים רבים במדד הפריפריאליות של רשויות מקומיות 2015 לעומת 2004. שינויים אלה הם תוצאה של שינויים בהרכב הרשויות המקומיות, בנתוני אוכלוסייה ותשתיות, ובעיקר שינויים מתודולוגיים בחישוב המדד.

בניית המדדים בוצעה **בליווי ועדת ההיגוי** הכוללת נציגים מהאקדמיה, ממשרדי הממשלה, מרשויות המקומיות ומגופי מחקר שונים.

לוחות

לוח 1 - רשויות מקומיות לפי סדר עולה של מדד הפריפריאליות 2015: ערך מדד, דירוג ואשכול, ערך ודירוג לפי כל אחד ממרכיבי המדד

לוח 2 - יישובים לפי סדר עולה של מדד הפריפריאליות 2015 - ערך מדד, דירוג ואשכול, ערך ודירוג לפי כל אחד ממרכיבי המדד

לוח 3 - יישובים בתוך מועצות אזוריות בסדר אלף-ביתי של שמות המועצות האזוריות, ובתוך כל מועצה אזורית - בסדר עולה של מדד הפריפריאליות 2015

ביאור קוד מעמד מוניציפאלי ורשימת המועצות האזוריות

³ היישובים הנכללים במחוז תל אביב הם: תל אביב-יפו, כפר שמריהו, הרצלייה, גליל ים, רמת השרון, בני ברק, גבעתיים, רמת גן, קריית אונו, אור יהודה, אזור, חולון, בת ים.